UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

18 päivänä maaliskuuta 2021 *

Muutoksenhaku – Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt – Teräspuhalteiden Euroopan markkinat – Osallistuminen kahden- ja monenväliseen yhteydenpitoon, jonka tarkoituksena on hintojen yhteensovittaminen koko Euroopan talousalueella – Sekamuotoinen menettely, joka on johtanut peräkkäin sovintopäätöksen ja tavanomaisen menettelyn päätteeksi annetun päätöksen tekemiseen – Euroopan unionin perusoikeuskirja – 41 artikla – Euroopan komission puolueettomuusvelvoite – 48 artikla – Syyttömyysolettama – Perusteluvelvollisuus – Yhtenä kokonaisuutena pidettävä jatkettu kilpailusääntöjen rikkominen – Rikkomisen kesto – Yhdenvertainen kohtelu – Täysi harkintavalta

Asiassa C-440/19 P,

jossa on kyse Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 56 artiklaan perustuvasta valituksesta, joka on pantu vireille 6.6.2019,

Pometon SpA, kotipaikka Maerne di Martellago (Italia), edustajinaan E. Fabrizi, V. Veneziano ja A. Molinaro, avvocati,

valittajana,

ja jossa muuna osapuolena on

Euroopan komissio, asiamiehinään aluksi P. Rossi ja T. Vecchi, sittemmin P. Rossi ja C. Sjödin,

vastaajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Vilaras sekä tuomarit N. Piçarra, D. Šváby, S. Rodin ja K. Jürimäe (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: G. Hogan,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 8.10.2020 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

on antanut seuraavan

tuomion

1 Pometon SpA vaatii valituksessaan unionin tuomioistuinta kumoamaan unionin yleisen tuomioistuimen 28.3.2019 antaman tuomion Pometon v. komissio (T-433/16, EU:T:2019:201; jäljempänä valituksenalainen tuomio), jolla unionin yleinen tuomioistuin kumosi SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 25.5.2016 annetun komission päätöksen C(2016) 3121 final (asia AT.39792 – Teräspuhalteet, jäljempänä riidanalainen päätös) 2 artiklan ja vahvisti Pometonille määrätyn sakon suuruudeksi 3 873 375 euroa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

2 [SEUT 101] ja [SEUT 102] artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EYVL 2003, L 1, s. 1) 7 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos komissio toteaa kantelun perusteella tai omasta aloitteestaan, että [SEUT 101] tai [SEUT 102] artiklaa rikotaan, se voi päätöksellään määrätä asianomaiset yritykset ja yritysten yhteenliittymät lopettamaan todetun rikkomisen. – –”

3 Tämän asetuksen 23 artiklan 2 ja 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”2. Komissio voi päätöksellään määrätä yrityksille tai yritysten yhteenliittymille sakon, jos ne tahallaan tai tuottamuksesta:

a) rikkovat [SEUT 101] tai [SEUT 102] artiklan määräyksiä; tai

– –

Kunkin rikkomiseen osallisen yrityksen tai yritysten yhteenliittymän osalta sakko on enintään kymmenen prosenttia sen edellisen tilikauden liikevaihdosta.

– –

3. Sakon suuruutta määrättäessä on otettava huomioon sekä rikkomisen vakavuus että sen kesto.”

4 Mainitun asetuksen 31 artiklassa säädetään seuraavaa:

”[Unionin] tuomioistuimella on täysi harkintavalta tutkiessaan valitukset päätöksistä, joilla komissio on määrännyt sakon tai uhkasakon. Se voi poistaa sakon tai uhkasakon taikka alentaa tai korottaa sitä.”

5 Asetuksen (EY) N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennasta annettujen suuntaviivojen (EUVL 2006, C 210, s. 2; jäljempänä sakkojen laskennasta annetut suuntaviivat) 9–35 kohdassa esitetään sakkojen yleinen laskentamenetelmä.

6 Sakkojen laskennasta annettujen suuntaviivojen 37 kohdassa todetaan seuraavaa:

”Vaikka näissä suuntaviivoissa esitellään yleiset sakon laskentamenetelmät, erityistapauksissa voi olla kuhunkin asiaan liittyvien erityispiirteiden vuoksi tai pelotevaikutuksen aikaansaamiseksi perusteltua, että komissio poikkeaa näistä menetelmistä tai 21 kohdassa vahvistetuista raja-arvoista.”

Asian tausta ja riidanalainen päätös

7 Unionin yleinen tuomioistuin esitti asian taustan valituksenalaisen tuomion 1–21 kohdassa. Se voidaan tiivistää nyt käytävää menettelyä varten seuraavasti.

8 Pometon on metallien käsittelyyn erikoistunut italialainen yritys. Se toimi teräspuhalteiden markkinoilla 16.5.2007 asti, jolloin se myi kyseisen alan liiketoimintansa ranskalaiselle kilpailijalleen, Winoa SA -nimiselle yhtiölle.

9 Teräspuhalteet ovat joko pyöreitä tai kulmikkaita irrallisia teräshiukkasia, joita käytetään pääasiassa teräs-, auto-, metalli- ja petrokemianteollisuuden sekä kivien veistämisen alalla. Ne tuotetaan teräsromun jäänteistä.

10 Riidanalaisessa päätöksessä komissio totesi, että Pometon oli 3.10.2003–16.5.2007 osallistunut joko suoraan tai edustajiensa tai kahden tytäryhtiönsä, Pometon España SA:n ja Pometon Deutschland GmbH:n, edustajien kautta kartelliin, joka koostui sopimuksista ja/tai yhdenmukaistetuista menettelytavoista lähinnä teräspuhalteiden hintojen koordinoimiseksi Euroopan talousalueella (ETA), yhdessä neljän muun yrityksen, nimittäin amerikkalaisen konsernin Ervin Industries Inc:n (jäljempänä Ervin), Winoan ja kahden saksalaisen yhtiön, MTS GmbH:n ja Würth GmbH:n, kanssa.

Tutkintavaihe ja menettelyn aloittaminen

11 Ervin pyysi sakosta vapauttamista sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annetun komission tiedonannon (EUVL 2006, C 298, s. 17) nojalla, ja myönnettyään tälle yritykselle ehdollisen vapautuksen sakoista komissio teki 15.–17.6.2010 yllätystarkastuksia eri teräspuhalteiden tuottajien, muun muassa Pometonin ja sen tytäryhtiöiden, toimitiloissa. Myöhemmin komissio lähetti useita tietopyyntöjä yrityksille, joita se piti kartellin osapuolina.

12 Komissio aloitti 16.1.2013 [SEUT 101] ja [SEUT 102] artiklan mukaisten komission menettelyjen kulusta 7.4.2004 antamansa asetuksen (EY) N:o 773/2004 (EUVL 2004, L 123, s. 18) 2 artiklan mukaisesti asetuksen N:o 1/2003 11 artiklan 6 kohdassa tarkoitetun tutkintamenettelyn Erviniä, Winoaa, MTS:ää, Würthiä ja Pometonia vastaan. Komissio asetti niille asetuksen N:o 773/2004 10 a artiklan 1 kohdan mukaisesti määräajan, jonka kuluessa osapuolet voivat ilmoittaa kirjallisesti olevansa valmiit aloittamaan sovintoon tähtäävät keskustelut.

Menettely ja sovintopäätös

13 Väitetyn kartellin viisi osapuolta ilmaisivat olevansa halukkaita aloittamaan sovintoon tähtäävät keskustelut. Komission ja kartellin osapuolten välillä järjestettiin näin ollen helmi–joulukuussa 2013 kolme kahdenvälistä kokouskierrosta, joiden aikana kartellin osapuolille esitettiin väitteiden olennainen sisältö ja niiden perusteena olevat todisteet. Komissio antoi kullekin kartellin osapuolelle tiedoksi sen mahdollisten sakkojen määrän vaihteluvälin.

14 Tammikuussa 2014 asianomaiset yritykset esittivät sovitteluehdotuksensa asetetussa määräajassa, lukuun ottamatta Pometonia, joka päätti vetäytyä tästä menettelystä.

15 Komissio antoi 13.2.2014 väitetiedoksiannon neljälle muulle väitetyn kartellin osapuolelle. Se teki 2.4.2014 niitä koskevan sovintopäätöksen C(2014) 2074 final (jäljempänä sovintopäätös) asetuksen N:o 1/2003 7 ja 23 artiklan perusteella.

Riidanalainen päätös

16 Komissio antoi 3.12.2014 väitetiedoksiannon Pometonille.

17 Komissio antoi 25.5.2016 riidanalaisen päätöksen asetuksen N:o 1/2003 7 ja 23 artiklan nojalla.

18 Tässä päätöksessä komissio totesi lähinnä, että Pometon ja muut kartellin osapuolet olivat ottaneet käyttöön kartellin ensimmäisessä osassa yhdenmukaisen laskentatavan, jotta ne voivat rautaromun hintaindeksien perusteella määrittää teräspuhalteiden hintoihin sovellettavan koordinoidun lisämaksun (jäljempänä romulisämaksu). Ne olivat samanaikaisesti kartellin toisessa osassa sopineet koordinoivansa toimintaansa yksittäisiin asiakkaisiin soveltamiensa teräspuhalteiden myyntihintojen osalta sitoutumalla erityisesti olemaan kilpailematta keskenään hinnanalennuksilla (riidanalaisen päätöksen 32, 33, 37 ja 57 perustelukappale).

19 Komissio katsoi, että kyseessä oli SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan yhtenä kokonaisuutena pidettävä jatkettu rikkominen. Sen lisäksi, että kaikki kartellin osapuolten kilpailunvastaiset järjestelyt koskivat hintojen koordinointia ja samoja tuotteita, ne nimittäin toteutettiin samoja yksityiskohtaisia järjestelyjä noudattaen koko rikkomisajanjakson ajan eli 3.10.2003–16.5.2007. Rikkomiseen osallistuneet yritykset ja niiden puolesta toimineet henkilöt olivat lisäksi olleet pääasiallisesti samat (riidanalaisen päätöksen 107 ja 166 perustelukappale).

20 Näin ollen komission mukaan tällaisen kartellin tarkoituksena oli kilpailun rajoittaminen, ja kartellilla oli merkittäviä vaikutuksia kyseisen tuotteen kauppaan jäsenvaltioiden ja ETA-sopimuksen sopimuspuolten välillä (riidanalaisen päätöksen 142 ja 154 perustelukappale).

21 Komissio arvioi, että Pometon oli osallistunut kartelliin 3.10.2003 alkaen, ja katsoi sen perusteella, ettei Pometon ollut muodollisesti eronnut kyseisestä kartellista, että tämä osallistuminen jatkui 16.5.2007 saakka, jolloin Pometon myi teräspuhalteiden alan liiketoimintansa Winoalle (riidanalaisen päätöksen 160 ja 166 perustelukappale).

22 Sakkojen laskennasta annettujen suuntaviivojen perusteella komissio vahvisti Pometonin sakon perusmääräksi summan, joka vastaa 16:ta prosenttia sen myynnin arvosta ETA-valtioiden markkinoilla vuonna 2006, joka oli viimeinen kokonainen vuosi, jona tämä yritys osallistui kyseiseen rikkomiseen.

23 Tämä määrä vastaa 15 prosentin perusmäärää, jota korotettiin 1 prosenttiyksiköllä, jotta otettaisiin huomioon rikkomisen maantieteellinen ulottuminen koko ETA:han (riidanalaisen päätöksen 214–216 perustelukappale). Tämän jälkeen sakon perusmäärän muuttuvaa osaa korotettiin kiinteällä 16 prosentin lisämäärällä, jotta yrityksiä estettäisiin tekemästä hintojen koordinointia koskevia sopimuksia tulevaisuudessa (riidanalaisen päätöksen 220 perustelukappale).

24 Näin laskettua sakon perusmäärää ei korotettu raskauttavien seikkojen perusteella. Pometonin sakkoa päinvastoin alennettiin 10 prosenttia lieventävien seikkojen perusteella, koska se osallistui muita yrityksiä vähemmän kartellin toiseen osaan (riidanalaisen päätöksen 225 perustelukappale).

25 Sakkojen laskennasta annettujen suuntaviivojen 37 kohdan nojalla komissio mukautti sakon mukautettua perusmäärää laskemalla sitä 60 prosentilla (riidanalaisen päätöksen 228–231 perustelukappale).

26 Näillä perusteilla komissio totesi riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa, että Pometon oli rikkonut SEUT 101 artiklan 1 kohtaa ja ETA-sopimuksen 53 artiklan 1 kohtaa osallistumalla 3.10.2003–16.5.2007 yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen, joka kattoi koko ETA:n ja koski teräspuhalteiden alan hintojen koordinointia.

27 Kyseisen päätöksen 2 artiklassa komissio määräsi Pometonille tästä rikkomisesta 6 197 000 euron sakon.

Menettely unionin yleisessä tuomioistuimessa ja valituksenalainen tuomio

28 Pometon vaati unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 3.8.2016 toimittamallaan kannekirjelmällä ensisijaisesti riidanalaisen päätöksen kumoamista ja toissijaisesti sakon määrän alentamista.

29 Pometon esitti unionin yleisessä tuomioistuimessa viisi kanneperustetta.

30 Ensimmäisen kanneperusteen mukaan sovintopäätöksessä loukataan menettelyn puolueettomuuden periaatetta, syyttömyysolettaman periaatetta ja puolustautumisoikeuksia, koska komissio on katsonut Pometonin syyllistyneen tiettyyn menettelyyn, mikä on ehtona myöhemmin riidanalaisessa päätöksessä esitetyille sitä koskeville syytöksille.

31 Toinen kanneperuste koski SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan rikkomista, perustelujen puutteellisuutta ja ristiriitaisuutta, puolustautumisoikeuksien loukkaamista sekä todistustaakkaa koskevien sääntöjen rikkomista, koska komissio on ilman näyttöä syyttänyt Pometonia osallistumisesta kartelliin, johon se ei tosiasiallisesti ollut koskaan osallistunut.

32 Kolmas kanneperuste koski SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan rikkomista, koska komissio katsoi, että kartelli muodosti tarkoitukseen perustuvan kilpailunrajoituksen.

33 Neljännessä kanneperusteessaan Pometon kiisti kartelliin osallistumisensa keston ja vetosi vanhentumiseen.

34 Riidanalaisen päätöksen kumoamista tai sakon määrän alentamista koskevan vaatimuksensa tueksi esittämässään viidennessä kanneperusteessa Pometon vetosi perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiin sekä suhteellisuusperiaatteen ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamiseen siltä osin kuin komissio oli poikkeuksellisesti mukauttanut sakon perusmäärää sakkojen laskennasta annettujen suuntaviivojen 37 kohdan nojalla.

35 Valituksenalaisessa tuomiossa unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi ensimmäiset neljä kanneperustetta ja hyväksyi viidennen kanneperusteen.

36 Unionin yleinen tuomioistuin kumosi näin ollen riidanalaisen päätöksen 2 artiklan ja vahvisti Pometonille määrätyn sakon määräksi 3 873 375 euroa ja hylkäsi kanteen muilta osin.

Muutoksenhakumenettelyn osapuolten vaatimukset

37 Pometon vaatii, että unionin tuomioistuin

– ensisijaisesti kumoaa valituksenalaisen tuomion ja riidanalaisen päätöksen

– toissijaisesti kumoaa valituksenalaisen tuomion siltä osin kuin unionin yleinen tuomioistuin ei katsonut, että Pometon oli lopettanut täysin osallistumisen riidanalaiseen kartelliin 18.11.2005 –20.3.2007, ja näin ollen alentaa sille määrätyn sakon määrää ja joka tapauksessa alentaa kyseistä määrää, ja

– velvoittaa komission korvaamaan ensimmäisen oikeusasteen menettelyssä ja muutoksenhakumenettelyssä aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

38 Komissio vaatii, että unionin tuomioistuin

– jättää valituksen osittain tutkimatta ja toteaa sen osittain perusteettomaksi, ja

– velvoittaa Pometonin korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Valitus

39 Pometon vetoaa valituksensa tueksi neljään valitusperusteeseen. Ensimmäisen valitusperusteen mukaan unionin yleinen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen, kun se ei todennut komission loukanneen puolueettomuuden periaatetta ja syyttömyysolettamaa. Toinen ja kolmas valitusperuste liittyvät yhtäältä todistustaakkaa ja syyttömyysolettamaa koskevien sääntöjen virheelliseen soveltamiseen kyseisen yrityksen kartellin ensimmäiseen osaan osallistumisen ja toisaalta valituksenalaisen tuomion ristiriitaisiin tai riittämättömiin perusteluihin sen kartelliin osallistumisen keston osalta. Neljäs valitusperuste koskee yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista ja valituksenalaisen tuomion väitetysti ristiriitaisia tai riittämättömiä perusteluja Pometonille määrätyn sakon määrän vahvistamisen osalta.

Ensimmäinen valitusperuste

Asianosaisten lausumat

40 Pometon väittää ensimmäisessä valitusperusteessaan lähinnä, että unionin yleinen tuomioistuin teki oikeudellisia virheitä valituksenalaisen tuomion 63–103 kohdassa, kun se ei todennut komission loukanneen riidanalaisen päätöksen tehdessään puolueettomuuden periaatetta ja syyttömyysolettamaa, sellaisina kuin niitä on tulkittu erityisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen 27.2.2014 antamaan tuomioon Karaman v. Saksa (CE:ECHR:2014:0227JUD001710310) ja unionin yleisen tuomioistuimen 10.11.2017 antamaan tuomioon Icap ym. v. komissio (T-180/15, EU:T:2017:795) perustuvassa oikeuskäytännössä.

41 Pometonin mukaan – toisin kuin unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 103 kohdassa – riidanalainen päätös on lainvastainen sillä perusteella, että sovintopäätöksen tekemisestä lähtien – ja kuten sovintopäätöksen 26, 28, 29, 31 ja 36–38 perustelukappaleesta ilmenee – komissio katsoi sen syyllistyneen tiettyyn kilpailunvastaiseen menettelyyn. Pometon katsoo, että näissä olosuhteissa komissio ei ole voinut suorittaa puolueetonta arviointia menettelyssä, joka johti riidanalaisen päätöksen tekemiseen.

42 Ensinnäkin se valituksenalaisen tuomion 65 ja 76 kohdassa esiin tuotu valittajan mukaan virheellinen seikka, että komissio sulki sovintopäätöksen alaviitteessä 4 nimenomaisesti pois Pometonin syyllisyyden, ei voi estää Pometonin vastuuta koskevia väärinkäsityksiä. Lisäksi nyt käsiteltävä asia eroaa tältä osin unionin yleisen tuomioistuimen 10.11.2017 antamaan tuomioon Icap ym. v. komissio (T-180/15, EU:T:2017:795) johtaneesta asiasta.

43 Toiseksi Pometon katsoo, että kun unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 79, 81 ja 83 kohdassa, että komissio on toiminut Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen 27.2.2014 antaman tuomion Karaman v. Saksa (CE:ECHR:2014:0227JUD001710310) mukaisesti, se ei noudattanut kyseisen tuomion 64 kohdassa mainittuja arviointiperusteita. Näiden arviointiperusteiden mukaan Pometoniin tehtyjen viittausten olisi pitänyt olla tarpeellisia tai välttämättömiä sovintopäätöksen adressaattien syyllisyyden arvioimiseksi syyttömyysolettaman kunnioittamiseksi. Näin ei kuitenkaan ollut käsiteltävässä asiassa, ja unionin yleinen tuomioistuin hyväksyi sellaisten viittausten huomioon ottamisen, jotka voivat ”olla objektiivisesti tarkasteltuina hyödyllisiä” tai joiden ”tarkoituksena on todeta” sovinnon tehneiden osapuolten ”yksinomainen vastuu”.

44 Ensinnäkin erityisesti komission sovintopäätöksen 31 kohdassa esittämä toteamus, jonka mukaan yhteydenpito Pometonin kanssa jatkui 16.5.2007 saakka, koski Pometonin mukaan vain Pometonin syyksi luettavaa vastuun osatekijää, eikä sillä ole merkitystä arvioitaessa kartellin muiden osallistujien syyllisyyttä. Pometon väittää, että tämän toteamuksen mainitseminen ei ollut välttämätöntä, koska – kuten unionin yleinen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 89 kohdassa –, komissio oli mainitulla toteamuksellaan ainoastaan täsmentänyt kartellin ajallista kehitystä ja koska sovinnon tehneet yritykset olivat myöntäneet osallistuneensa kartelliin vuoteen 2010 saakka. Lisäksi jos komissio halusi panna merkille Pometonin toiminnan siirtymiseen Winoalle, maininta tästä siirrosta olisi ollut riittävä.

45 Lisäksi unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 89 kohdassa valittajan mukaan myös, että Pometoniin sovintopäätöksen 31 kohdassa tehdyllä viittauksella ”ei ole tarkoitus todeta [Pometonin] vastuuta – – rikkomisessa”. Tältä osin Pometon väittää, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen 27.2.2014 antaman tuomion Karaman v. Saksa

(CE:ECHR:2014:0227JUD001710310) 41 ja 65 kohdasta ilmenee, että syyttömyysolettamaa loukataan, jos päätöksen perustelujen nojalla voidaan ajatella, että komissio on katsonut asianomaisen syylliseksi tai että tällainen viittaus on herättänyt epäilyjä mahdollisesta syyllisyyttä koskevasta ennakkokäsityksestä.

46 Toiseksi samasta syystä valituksenalaisen tuomion 81 kohtaan sisältyvällä toteamuksella, jonka mukaan sovintopäätöksen 4 kohtaan, jonka otsikko on ”Tapahtumien kuvaus”, sisältyvissä Pometonia koskevissa viittauksissa ”ei – – esitetä mitään kyseisen yrityksen menettelyä koskevaa oikeudellista luonnehdintaa”, ei Pometonin mukaan myöskään ole merkitystä. Lisäksi toteamus on virheellinen, koska komissio ei ainoastaan viitannut tiettyihin Pometonin syyksi luettaviin tosiseikkoihin vaan luokitteli sen menettelyn tämän päätöksen 29 kohdassa ”sopimukseksi” tai kartelliksi. Pometon muistuttaa myös, että unionin yleinen tuomioistuin totesi 10.11.2017 annetussa tuomiossa Icap ym. v. komissio (T-180/15, EU:T:2017:795), että komissio oli loukannut syyttömyysolettamaa mainitsemalla kolmannen sovintoon liittyvässä päätöksessä, vaikka riitautetut kohdat sisältyivät tämän päätöksen osaan, jossa palautetaan mieleen tosiseikat, eivätkä ne sisältäneet oikeudellista luonnehdintaa SEUT 101 artiklan 1 kohdan kannalta.

47 Kolmanneksi unionin yleinen tuomioistuin piti valittajan mukaan valituksenalaisen tuomion 83 kohdassa kohtuuttoman tärkeänä sitä, että viittaukset Pometoniin perustuivat niiden neljän yrityksen tunnustamiin tosiseikkoihin, jotka olivat hyväksyneet sopimuksen. Unionin yleinen tuomioistuin on valittajan mukaan siten pyrkinyt perustelemaan sovintopäätöksen sisällön toteamalla, että siinä toistettiin sovintoon suostuneiden osapuolten allekirjoittamien sovintoehdotusten sisältö. Pometon väittää, että nämä ehdotukset olivat todellisuudessa peräisin komissiolta. Lisäksi komission ennakkokäsitys Pometonia kohtaan käy selvästi ilmi mainittujen ehdotusten sanamuodosta, jossa Pometonin syyksi luetut menettelyt luokitellaan ”kartelliksi” ja ”kilpailunvastaiseksi yhteydenpidoksi”.

48 Pometon täsmentää tältä osin vastauskirjelmässään, että sen sovintoehdotuksiin liittyvät perustelut ovat tarpeellisia, kun otetaan huomioon unionin yleisen tuomioistuimen arvioinnit, eikä niitä näin ollen voida jättää tutkimatta.

49 Komissio väittää puolustuksessaan, että tämä valitusperuste on jätettävä tutkimatta siltä osin kuin siinä pyritään riitauttamaan hallinnolliseen menettelyyn liittyvät tosiseikkoja koskevat arvioinnit, pyritään siihen, että unionin tuomioistuin arvioisi uudelleen kanneperusteen, josta unionin yleinen tuomioistuin on jo lausunut, ja esitetään uusia väitteitä, joita ei ole esitetty ensimmäisessä oikeusasteessa. Mainittu peruste on sen mukaan joka tapauksessa perusteeton.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

– Tutkittavaksi ottaminen

50 On muistettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ainoastaan unionin yleinen tuomioistuin on toimivaltainen määrittämään asian tosiseikaston ja arvioimaan sitä ja lähtökohtaisesti arvioimaan sitä selvitystä, johon se on asian tosiseikastoa määrittäessään tukeutunut. Silloin, kun tämä selvitys on saatu asianmukaisesti ja todistustaakkaa sekä asian selvittämistä koskevia menettelysääntöjä ja yleisiä oikeusperiaatteita on noudatettu, ainoastaan unionin yleisen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida sille esitetyn selvityksen näyttöarvoa. Lukuun ottamatta sitä tapausta, että unionin yleiselle tuomioistuimelle esitetty selvitys on otettu

huomioon vääristyneellä tavalla, tämä arviointi ei näin ollen ole sellainen oikeuskysymys, että se sinänsä kuuluisi unionin tuomioistuimen harjoittaman valvonnan piiriin (tuomio 12.1.2017, Timab Industries ja CFPR v. komissio, C-411/15 P, EU:C:2017:11, 153 kohta).

51 Lisäksi unionin tuomioistuin on valitusasioissa toimivaltainen arvioimaan ainoastaan sitä oikeudellista ratkaisua, jonka unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt perusteista ja perusteluista, joista siinä on lausuttu. Näin ollen asianosaisella ei ole oikeutta esittää ensi kertaa vasta unionin tuomioistuimessa perusteita ja perusteluja, joihin hän ei ole unionin yleisessä tuomioistuimessa vedonnut (ks. vastaavasti tuomio 8.11.2016, BSH v. EUIPO, C-43/15 P, EU:C:2016:837, 43 kohta ja tuomio 19.12.2019, HK v. komissio, C-460/18 P, EU:C:2019:1119, 26 kohta).

52 Lopuksi on todettava, että valitus tosin jätetään tutkimatta, jos siinä ainoastaan toistetaan unionin yleisessä tuomioistuimessa jo esitetyt perusteet ja perustelut, mutta jos valittaja sen sijaan riitauttaa sen, miten unionin yleinen tuomioistuin on tulkinnut tai soveltanut unionin oikeutta, ensimmäisessä oikeusasteessa tarkasteltuja oikeuskysymyksiä voidaan käsitellä uudelleen muutoksenhakumenettelyssä. Muutoksenhakumenettelyn tarkoitus jäisi nimittäin osaksi toteutumatta, jollei valittaja voisi tällä tavoin perustaa valitustaan perusteisiin ja perusteluihin, jotka on esitetty jo unionin yleisessä tuomioistuimessa (ks. vastaavasti tuomio 12.1.2017, Timab Industries ja CFPR v. komissio, C-411/15 P, EU:C:2017:11, 154 ja 155 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

53 Käsiteltävässä asiassa Pometon katsoo ensimmäisessä valitusperusteessaan, että unionin yleinen tuomioistuin teki useita oikeudellisia virheitä, kun se arvioi puolueettomuuden periaatteen ja syyttömyysolettaman loukkaamista koskevaa kanneperustetta virheellisten arviointiperusteiden perusteella.

54 Toisin kuin komissio väittää, tällainen valitusperuste koskee oikeuskysymyksiä, jotka voidaan tutkia muutoksenhakuvaiheessa.

55 Kuten komissio perustellusti huomauttaa, Pometon esittää kuitenkin ensimmäisen valitusperusteen tueksi muutoksenhakuvaiheessa uuden perustelun, joka liittyy komission suorittamaan sovintoehdotusten valmisteluun ja niiden vaikutuksiin, vaikka se olisi voinut vedota siihen unionin yleisessä tuomioistuimessa. Edellä 51 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaisesti tätä perustelua ei voida ottaa tutkittavaksi.

56 Ensimmäinen valitusperuste voidaan näin ollen ottaa tutkittavaksi siltä osin kuin se ei koske mainittua perustelua.

– *Asiakysymys*

57 Ensimmäisessä valitusperusteessaan Pometon väittää, että unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisia virheitä, kun se on todennut valituksenalaisen tuomion 103 kohdassa, ettei sovintopäätökseen sisältyviä Pometonia koskevia mainintoja voida komission sovintopäätöksen laadinnassa toteuttamien varotoimien eikä niiden aineellisen sisällön perusteella pitää indisiona kyseisen toimielimen puolueellisuudesta Pometonia kohtaan ja syyttömyysolettaman noudattamatta jättämisestä riidanalaisessa päätöksessä.

58 Tältä osin on muistutettava, että komission on hallinnollisessa menettelyssä noudatettava kyseessä olevien yritysten perusoikeuksia. Näihin kuuluu Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 41 artiklassa vahvistettu oikeus hyvään hallintoon, jonka mukaan

jokaisella on oikeus muun muassa siihen, että unionin toimielimet käsittelevät hänen asiansa puolueettomasti. Tämä puolueettomuusvaatimus kattaa yhtäältä subjektiivisen puolueettomuuden siinä mielessä, ettei yhdelläkään kyseessä olevan toimielimen jäsenistä, jonka hoidettavana asia on, saa olla ennakolta määritettyä kantaa tai henkilökohtaisia ennakkoluuloja, ja toisaalta objektiivisen puolueettomuuden siinä mielessä, että toimielimen on annettava riittävät takeet, jotta kaikki perustellut epäilykset voidaan tältä osin sulkea pois (ks. vastaavasti tuomio 11.7.2013, Ziegler v. komissio, C-439/11 P, EU:C:2013:513, 154 ja 155 kohta).

59 Puolueettomuuden periaate, joka on osa oikeutta hyvään hallintoon, on erotettava syyttömyysolettaman periaatteesta, jota sovelletaan – kun otetaan huomioon kyseessä olevien rikkomisten luonne sekä niihin liittyvien seuraamusten luonne ja ankaruus – yrityksiä koskevien kilpailusääntöjen rikkomiseen liittyviin menettelyihin, jotka voivat johtaa sakkojen tai uhkasakkojen määräämiseen (tuomio 8.7.1999, Hüls v. komissio, C-199/92 P, EU:C:1999:358, 150 kohta ja tuomio 22.11.2012, E.ON Energie v. komissio, C-89/11 P, EU:C:2012:738, 73 kohta).

60 Syyttömyysolettaman periaate on unionin oikeuden yleinen periaate, joka mainitaan perusoikeuskirjan 48 artiklan 1 kohdassa (tuomio 22.11.2012, E.ON Energie v. komissio, C-89/11 P, EU:C:2012:738, 72 kohta).

61 Perusoikeuskirjan 48 artikla vastaa Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) 6 artiklan 2 ja 3 kappaletta, kuten perusoikeuskirjan tätä määräystä koskevista selityksistä ilmenee. Tästä seuraa, että perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan nojalla Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 2 ja 3 kappale on otettava huomioon perusoikeuskirjan 48 artiklan tulkinnassa suojan vähimmäistasona (tuomio 5.9.2019, AH ym.) (Syyttömyysolettama), C-377/18, EU:C:2019:670, 41 kohta).

62 Tässä tilanteessa on muistutettava, että syyttömyysolettamaa koskevaa periaatetta loukataan, jos syytettyä koskevassa oikeusviranomaisen päätöksessä tai virallisessa lausumassa esitetään selvä lausuma siitä, että asianomainen henkilö on syyllistynyt kyseessä olevaan rikokseen, kun lopullista langettavaa tuomiota ei ole annettu. Tässä yhteydessä on korostettava oikeusviranomaisen käyttämien ilmaisujen sekä erityisten olosuhteiden, joissa ilmaisut on muotoiltu, ja kyseessä olevan menettelyn luonteen ja asiayhteyden merkitystä (ks. vastaavasti tuomio 5.9.2019, AH ym. (Syyttömyysolettama), C-377/18, EU:C:2019:670, 43 kohta; ks. vastaavasti myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 27.2.2014, Karaman v. Saksa (CE:ECHR:20140227JUD001710310, 63 kohta).

63 Näin ollen monitahoisissa rikosoikeudellisissa menettelyissä, joissa on useita epäiltyjä, joita vastaan ei voida käydä oikeutta yhdessä, saattaa olla välttämätöntä, että toimivaltaisen tuomioistuimen on syytettyjen syyllisyyden arvioimiseksi mainittava sellaisten kolmansien osallisuus, joita vastaan saatetaan myöhemmin käydä oikeutta erikseen. Kuitenkin jos kolmansien osallisuutta koskevia tosiseikkoja on esitettävä, asianomaisen tuomioistuimen pitäisi välttää antamasta enempää tietoja kuin on tarpeen siinä käytävässä oikeudenkäynnissä syytteessä olevien henkilöiden oikeudellisen vastuun arvioimiseksi. Lisäksi oikeusviranomaisten päätösten perustelut on muotoiltava siten, että vältetään asianomaisten kolmansien syyllisyyttä koskeva mahdollinen ennenaikainen ratkaisu, joka voi vaarantaa heitä vastaan erillisessä menettelyssä esitettävien syytteiden oikeudenmukaisen tutkimisen (ks. vastaavasti tuomio 5.9.2019, AH ym. (Syyttömyysolettama), C-377/18, EU:C:2019:670, 44 kohta; ks. vastaavasti myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 27.2.2014, Karaman v. Saksa (CE:ECHR:20140227JUD001710310, 64 ja 65 kohta).

64 Kun otetaan huomioon edellä 59–61 kohta, edellä 62 ja 63 kohdassa esitetty syyttömyysolettamaan liittyvä oikeuskäytäntö on soveltuvin osin merkityksellinen, kun komissio tekee kahden erillisen menettelyn jälkeen yhdestä ja samasta kartellista kaksi perättäistä päätöstä, joilla on eri adressaatit, eli yhtäältä sovintomenettelyn päätteeksi päätöksen, joka on osoitettu sovinnon tehneille yrityksille, ja toisaalta tavanomaisen menettelyn päätteeksi päätöksen, joka on osoitettu muille kartelliin osallistuneille yrityksille.

65 Tällaisessa sekamuotoiseksi menettelyksi luonnehditussa tilanteessa, joka johtaa perättäisten päätösten tekemiseen, voi nimittäin olla objektiivisesti tarpeen, että komissio käsittelee sovintomenettelyn päättävässä päätöksessä tiettyjä tosiseikkoja ja menettelytapoja, jotka koskevat väitetyn kartellin osallistujia ja jotka ovat tavanomaisen menettelyn kohteena. Edellä 62 ja 63 kohdassa mainitun oikeuskäytännön valossa komission tehtävänä on kuitenkin sovintomenettelyn päättävässä päätöksessä säilyttää syyttömyysolettama sellaisten yritysten osalta, jotka ovat kieltäytyneet sovinnosta ja ovat tavanomaisen menettelyn kohteena.

66 Valvoakseen, noudattaako komissio syyttömyysolettamaa, unionin tuomioistuinten on analysoitava sovintomenettelyn päättävää päätöstä ja sen perusteluja kokonaisuudessaan niiden erityisten olosuhteiden valossa, joissa päätös on tehty. Kyseisen päätöksen tiettyihin kohtiin sisältyvä nimenomainen viittaus väitetyn kartellin muiden osallistujien vastuun puuttumiseen jää vaille merkitystä, jos kyseisen päätöksen muut kohdat voidaan ymmärtää ennenaikaisena ilmauksena niiden vastuusta (ks. analogisesti tuomio 5.9.2019, AH ym. (Syyttömyysolettama), C-377/18, EU:C:2019:670, 46 kohta).

67 Tämän oikeuskäytännön valossa on tarkistettava, tekikö unionin yleinen tuomioistuin, kuten Pometon väittää, oikeudellisia virheitä arvioidessaan sille esitettyä ensimmäistä kanneperustetta, jonka mukaan komissio loukkasi puolueettomuusperiaatetta ja syyttömyysolettamaa.

68 Tästä on huomautettava, että unionin yleinen tuomioistuin tarkisti valituksenalaisessa tuomiossa lähinnä yhtäältä, oliko komissio toteuttanut sovintopäätöksen laadinnassa riittävät varotoimet välttääkseen ennenaikaista ratkaisua Pometonin osallistumisesta kartelliin, ja toisaalta, olivatko sovintopäätökseen sisältyvät viittaukset Pometoniin tarpeellisia.

69 Unionin yleinen tuomioistuin nimittäin ensinnäkin katsoi valituksenalaisen tuomion 65 ja 76 kohdassa laadinnassa toteutetuista varotoimista, että komissio oli erityisesti sovintopäätöksen alaviitteessä 4 nimenomaisesti sulkenut menettelyn tässä vaiheessa pois Pometonin syyllisyyden korostamalla, että tämä päätös on osoitettu yksinomaan neljälle sovitteluun suostuneelle yritykselle ja että Pometonia koskevaa asiaa käsitellään myöhemmin erillisessä kontradiktorisessa menettelyssä.

70 Unionin yleinen tuomioistuin totesi vielä valituksenalaisen tuomion 67, 81 ja 82 kohdassa, että sovintopäätöksen perustelut eivät sisällä mitään Pometonia, joka mainittiin yksinomaan kyseisen päätöksen 4 kohdassa, jonka otsikko on ”Tapahtumien kuvaus”, koskevien tosiseikkojen oikeudellista luonnehdintaa, ja että tämän päätöksen 2.25 kohdassa Pometonia ei mainita sovintomenettelyn osapuolena eikä mainitun päätöksen adressaattina vaan väitetyn kartellin osapuolia vastaan aloitetun tutkintamenettelyn kohteena olevana yrityksenä.

71 Pometonin perustelut eivät voi osoittaa, että nämä arvioinnit olisivat oikeudellisesti virheellisiä.

72 Ensinnäkin edellä 42 kohdassa tiivistetysti esitetyistä Pometonin perusteluista on todettava, että jos oletetaan, että Pometon aikoi vedota siihen, että unionin yleinen tuomioistuin tulkitsi virheellisesti sovintopäätöksen alaviitettä 4 ja näin ollen otti tämän päätöksen huomioon vääristyneellä tavalla, tällaiset perustelut eivät voi menestyä.

73 Vaikka on totta, että kyseisessä alaviitteessä ei todeta nimenomaisesti, että Pometonin vastuu väitetyssä kartellissa suljetaan pois, siinä todetaan kuitenkin yksiselitteisesti, ettei Pometon ole sovintopäätöksen adressaatti, että se on erillisen menettelyn kohteena ja että kyseisessä päätöksessä olevia viittauksia Pometoniin käytetään yksinomaan kartellin muiden osallistujien vastuun toteamiseen. Unionin yleinen tuomioistuin ei näin ollen tulkinnut virheellisesti mainittua alaviitettä, kun se totesi valituksenalaisen tuomion 65 kohdassa, että komissio oli sulkenut pois Pometonin syyllisyyden samassa alaviitteessä, kun muistetaan, että unionin yleinen tuomioistuin täsmensi, että poissulkeminen tehtiin ainoastaan ”menettelyn tässä vaiheessa”.

74 Näin ollen myöskään se Pometonin perustelu ei voi menestyä, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen todetessaan, että Pometonin syyllisyyden poissulkemisella sovintopäätöksen alaviitteessä 4 voidaan välttää väärinkäsitykset tämän yrityksen vastuusta rikkomisessa.

75 Toiseksi siltä osin kuin Pometon väittää, että komissio mainitsi erityisesti sovintopäätöksen 29 kohdassa sovintomenettelyn osapuolten ja Pometonin välillä tehdyn ”sopimuksen” (agreement) ja luonnehti Pometonin syyksi luettua menettelyä, on huomautettava, että – kuten unionin yleinen tuomioistuin perustellusti totesi valituksenalaisen tuomion 67, 81 ja 82 kohdassa – komissio ei ole sovintopäätöksessä millään tavoin luonnehtinut Pometonin menettelyä kilpailunvastaiseksi toiminnaksi. Komissio on päinvastoin ainoastaan viitannut tämän yrityksen menettelyyn tosiseikkojen kuvauksen yhteydessä. Lisäksi toisin kuin Pometon väittää, komissio on välttänyt sanan ”kartelli” käyttämistä tässä yhteydessä.

76 Näiden seikkojen perusteella unionin yleinen tuomioistuin saattoi oikeudellista virhettä tekemättä todeta erityisesti valituksenalaisen tuomion 103 kohdassa, että komissio oli toteuttanut laadintaan liittyvät riittävät varotoimet. Komissio on nimittäin toiminut laadinnan osalta vaaditulla varovaisuudella korostamalla, ettei sen tullut antaa ratkaisua Pometonin osallistumisesta väitettyyn kartelliin, välttääkseen paitsi – kuten unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 76 ja 84 kohdassa – kaikenlaisen ennenaikaisen tarkoituksellisen tai jopa lopullisen Pometonin vastuun ennalta toteamisen, myös – edellä 63 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaisesti – kaikenlaisen tämän vastuun edes mahdollisen ennenaikaisen toteamisen.

77 Toiseksi sovintopäätöksessä Pometoniin tehtyjen viittausten tarpeellisuuden arvioinnista on huomattava, että sekamuotoisessa menettelyssä, joka johtaa perättäisten päätösten tekemiseen, komission on unionin yleisen tuomioistuimen valvonnassa vältettävä antamasta kolmannen kuten Pometonin osallisuudesta tällaiseen päätökseen enempää tietoja kuin on tarpeen kyseisen päätöksen adressaattien vastuun luonnehtimiseksi (ks. analogisesti tuomio 5.9.2019, AH ym. (Syyttömyysolettama), C-377/18, EU:C:2019:670, 44 kohta).

78 Nyt käsiteltävässä tapauksessa unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 77 kohdassa, että oli selvitettävä, voidaanko sovintopäätökseen sisältyviä viittauksia Pometoniin tosiasiallisesti pitää tarpeellisina kyseessä olevan kartellin taustalla olevien tosiseikkojen mahdollisimman täydellisen kuvauksen kannalta.

79 Tässä yhteydessä se totesi valituksenalaisen tuomion 79 kohdassa, että koska kyseessä oli sekamuotoinen menettely, joka johti kahden perättäisen päätöksen antamiseen, sovintopäätökseen sisältyvät viittaukset Pometonin tiettyihin menettelyihin voivat ”osoittautua objektiivisesti hyödyllisiksi koko kartellin alkuperän kuvauksen kannalta”. Kyseisen tuomion 81–83 kohdassa se katsoi muun muassa, ettei perusteissa, joihin nämä viittaukset sisältyvät, esitetä mitään kyseisen yrityksen menettelyä koskevaa oikeudellista luonnehdintaa, kun otetaan huomioon komission toteuttamat laadintaan liittyvät varotoimet. Mainitun tuomion 88 ja 89 kohdassa se hylkäsi Pometonin väitteet, joiden mukaan päätöksen 31 ja 37 perustelukappaleeseen sisältyvät viittaukset tähän yritykseen eivät olleet tarpeellisia.

80 Pometonin muutoksenhakuvaiheessa esittämillä perusteluilla ei voida kyseenalaistaa näitä arviointeja.

81 Ensinnäkin vaikka unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 79 kohdassa, että viittaukset Pometoniin voivat olla objektiivisesti hyödyllisiä koko kartellin alkuperän kuvauksen kannalta, ja näin tehdessään esitti edellä 77 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä edellytettyä tarpeellisuutta joustavamman arviointiperusteen, valituksenalaisen tuomion 79 ja 80 kohdasta nimittäin ilmenee kuitenkin selvästi, ettei unionin yleinen tuomioistuin tehnyt mitään päätelmää näiden viittausten objektiivisesta hyödyllisyydestä, ja että se päinvastoin erityisesti valituksenalaisen tuomion 85 ja 88 kohdassa tutki 27.2.2014 annetun Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomion Karaman v. Saksa (CE:ECHR:20140227JUD001710310, 63 §) valossa, ovatko mainitut viittaukset tarpeellisia vai eivät.

82 Toiseksi siltä osin kuin Pometon riitauttaa arvioinnin sitä koskevien viittausten tarpeellisuudesta, on täsmennettävä, että tämä asianosainen arvostelee ainoastaan valituksenalaisen tuomion 89 kohtaan sisältyvää arviointia sovintopäätöksen 31 perustelukappaleessa siihen tehtyyn viittaukseen.

83 Tässä perustelukappaleessa komissio totesi, että ”yhteydenpito Pometonin kanssa päättyi 16.5.2007, jolloin Pometon myi teräspuhalteiden alan liiketoimintansa – – Winoalle ja poistui markkinoilta”. Mainittu perustelukappale sisältyy sovintopäätöksen neljänteen lukuun, jonka otsikko on ”Tapahtumien kuvaus”, ja erityisesti tämän luvun ensimmäiseen osaan, jonka otsikko on ”Menettelyn luonne ja laajuus” ja joka alkaa kyseisen päätöksen 26 perustelukappaleessa viittauksella tiheisiin yhteyksiin Erwinin, Winoan, MTS:n, Würthin ja Pometonin välillä. Mainitun päätöksen 32 perustelukappaleen mukaan muut kartelliin osallistujat tarkistivat romulisämaksua kesällä 2007, nimittäin 16.5.2007 jälkeen. Pometonin mainitseminen saman päätöksen 31 perustelukappaleessa mahdollisti näin ollen sen menettelyn kehityksen selittämisen, josta muita kartellin osallistujia, joita päätös koski, syytettiin.

84 Unionin yleinen tuomioistuin ei näin ollen tehnyt oikeudellista virhettä, kun se katsoi, että tällä maininnalla pyrittiin ainoastaan täsmentämään kartellin, johon sovintomenettelyyn osallistuneet neljä yritystä olivat myöntäneet osallistuneensa, ajallista kehitystä, ja piti sitä tarpeellisena.

85 Kolmanneksi siltä osin kuin Pometon väittää, että komissio on sovintopäätöksen perusteissa luonnehtinut sen menettelyjä oikeudellisesti, sen perustelut on hylättävä edellä 75 kohdassa esitetyllä perusteella.

86 Viimeiseksi on todettava Pometonin perusteluista, jotka johtuvat nyt käsiteltävän asian vertaamisesta asiaan, jossa unionin yleinen tuomioistuin antoi 10.11.2017 tuomion Icap ym. v. komissio (T-180/15, EU:T:2017:795), että on riittävää muistuttaa, että kuten edellä 66 kohdassa

mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenee, kysymys siitä, onko komissio loukannut syyttömyysolettamaa, riippuu kullekin asialle ominaisista sovintopäätöksistä ja niiden perusteluista sekä erityisistä olosuhteista, joissa ne on annettu.

87 Edellä esitetyillä perusteilla ensimmäinen valitusperuste on osittain jätettävä tutkimatta ja osittain hylättävä perusteettomana.

Toinen valitusperuste

Asianosaisten lausumat

88 Toisessa valitusperusteessaan Pometon väittää lähinnä, että unionin yleinen tuomioistuin teki valituksenalaisen tuomion 129–160 kohdassa oikeudellisia virheitä, kun se sovelsi todistustaakkaa koskevia periaatteita virheellisesti eikä soveltanut syyttömyysolettaman periaatetta. Se väittää myös, että kyseinen tuomio on tältä osin perusteltu ristiriitaisesti tai puutteellisesti.

89 Ensimmäiseksi on niin, että unionin yleinen tuomioistuin totesi kyseisen tuomion 129–147 kohdassa riidattomiksi tosiseikat ja vastuun, jotka Pometon oli riitauttanut kannekirjelmässään ensimmäisessä oikeusasteessa. Pometon viittaa viimeksi mainitun osalta kannekirjelmän tiettyihin kohtiin.

90 Toiseksi Pometon väittää, että unionin yleinen tuomioistuin totesi mainitun tuomion 142, 144 ja 145 kohdassa sen osallistuneen kartelliin tiettyjen tapahtumien järkevyyteen tai todennäköisyyteen perustuvien oletusten tai arviointien perusteella. Näin tehdessään unionin yleinen tuomioistuin ei ole noudattanut oikeuskäytäntöä, jonka mukaan ensinnä yrityksen osallistumista kartelliin ei voida päätellä epätäsmällisten seikkojen perusteella tehdyistä spekulaatioista, toisena todisteiden on oltava riittävän luotettavia, täsmällisiä ja yhtäpitäviä, jotta niiden perusteella voidaan vakuuttua siitä, että valittaja on osallistunut kartelliin, ja niistä olisi voitava päätellä ilman kohtuullista epäilyä, että kilpailusääntöjä on rikottu, ja kolmantena tuomioistuimella olevan epäilyn olisi koiduttava kyseisen yrityksen hyväksi.

91 Komissio väittää, että toinen valitusperuste on jätettävä tutkimatta, koska se koskee tosiseikkojen arvioimista, kohdistuu riidanalaiseen päätökseen ja on osittain ensimmäisessä oikeusasteessa esitetyn toisen kanneperusteen tueksi esitettyjen perustelujen toistoa. Tämä peruste on komission mukaan joka tapauksessa perusteeton.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

92 Aluksi on todettava, että toisessa valitusperusteessa Pometon väittää lähinnä, että unionin yleinen tuomioistuin teki oikeudellisia virheitä soveltaessaan kilpailusääntöjen rikkomisia koskevaa todistustaakkaa sääntéleviä periaatteita ja loukkasi perusteluvelvollisuuttaan. Koska tässä valitusperusteessa esitetään sellaisia oikeuskysymyksiä, jotka unionin tuomioistuin voi tutkia valitusvaiheessa, se voidaan ottaa tutkittavaksi.

93 On todettava, että unionin yleinen tuomioistuin arvioi valituksenalaisen tuomion 129–160 kohdassa Pometonin perusteluja, joilla pyrittiin riitauttamaan näyttö sen osallistumisesta kartellin ensimmäiseen osaan, joka liittyy romulisämaksun laskentatapaan.

94 Tältä osin unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 129 kohdassa, ettei Pometon kyseenalaista ”alkuperäistä vastuutaan” kartellin tähän osaan, koska se osallistui romulisämaksun laskentatapaa koskevan sopimuksen tekemiseen ja tämän sopimuksen valmisteluun. Unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 132–147 kohdassa, että komissio oli osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla, että romulisämaksua voitiin soveltaa automaattisesti kartellin osallistujien välillä. Tämän automaattisuuden ja asiakirja-aineistoon sisältyvien seikkojen perusteella unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi mainitun tuomion 148–159 kohdassa Pometonin perustelut, joiden mukaan osallistuminen kokouksiin ja muuhun yhteydenpitoon oli tarpeellista kartellin ensimmäisen osan täytäntöön panemiseksi vuodesta 2004 alkaen. Näillä perusteilla unionin yleinen tuomioistuin totesi saman tuomion 160 kohdassa, että Pometonin osallistuminen tähän osaan oli täysin näytetty toteen.

95 Ensiksi on katsottava, että näin toimiessaan unionin yleinen tuomioistuin perusteli oikeudellisesti riittävällä tavalla arvionsa Pometonin sille esittämistä perusteluista. Tästä seuraa, että Pometonin perustelut, jotka koskevat perustelujen puutteellisuutta tai ristiriitaisuutta ja joiden tueksi ei sitä paitsi ole juurikaan esitetty näyttöä, on hylättävä perusteettomina.

96 Toiseksi väitteistä, jotka koskevat oikeudellisia virheitä kilpailuoikeuden alalla sovellettavien todistelusääntöjen soveltamisessa, on todettava ensinnä, että Pometonin perustelut, joiden mukaan unionin yleinen tuomioistuin piti tiettyjä tosiseikkoja ja ”vastuuta” virheellisesti riidattomina, ovat seurausta valituksenalaisen tuomion osittaisesta ja virheellisestä tulkinnasta.

97 Unionin yleinen tuomioistuin tosin totesi valituksenalaisen tuomion 129 kohdassa, että Pometon ”ei kyseenalaista alkuperäistä vastuutaan kartellin ensimmäisessä osassa”, mikä voitaisiin asiayhteydestä irrallaan ymmärtää siten, että unionin yleisen tuomioistuimen mukaan Pometon ei riitauta vastuutaan eikä siten osallistumistaan kartelliin. Kyseisen tuomion 129–160 kohdan kokonaistarkastelusta ilmenee kuitenkin selvästi, että unionin yleinen tuomioistuin on tarkoittanut kyseisessä 129 kohdassa todeta, ettei Pometon riitauttanut sellaisenaan myötävaikuttamistaan romulisämaksujärjestelmän käyttöönottoon, ja että kyseinen tuomioistuin ei tarkoittanut todeta sitä, ettei Pometon riitauttanut osallistumistaan kartelliin.

98 Vaikka lisäksi oletettaisiin, että Pometon haluaa moittia unionin yleistä tuomioistuinta siitä, että tämä on näin ollen ottanut sen kannekirjelmän ensimmäisessä oikeusasteessa vääristyneellä tavalla huomioon, on huomattava, että käsiteltävän valitusperusteen yhteydessä tarkoitetuissa kannekirjelmän kohdissa Pometon kiisti yleisesti osallistumisensa kartelliin kuitenkaan kyseenalaistamatta osallistumistaan 3.10.2003 pidettyyn kokoukseen, jossa otettiin käyttöön romulisämaksun laskentatapa. Pometon on sitä paitsi jopa vahvistanut olleensa tässä kokouksessa unionin tuomioistuimelle jättämässään vastauskirjelmässä.

99 Toiseksi siltä osin kuin Pometon moittii unionin yleistä tuomioistuinta siitä, ettei se erityisesti valituksenalaisen tuomion 142, 144 ja 145 kohdassa noudattanut todistustaakkaa kilpailuoikeuden alalla koskevaa oikeuskäytäntöä, on huomattava, että unionin yleinen tuomioistuin tutki asianmukaisesti valituksenalaisen tuomion 132–147 kohdassa komission esittämät todisteet. Se päätteli kaikista näistä seikoista, että komissio oli osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla romulisämaksun automaattisen soveltamisen.

100 Tätä arviointia ei voida kyseenalaistaa sillä, että unionin yleinen tuomioistuin käytti valituksenalaisen tuomion 142, 144 ja 145 kohdassa, joihin Pometon erityisesti viittaa, nyansoituja muotoiluja turvautuessaan ”todennäköisyyden” tai ”oletuksen” kaltaisiin ilmaisuihin.

101 Nämä valituksenalaisen tuomion kohdat nimittäin liittyvät komission asiakirja-aineiston asiakirjanäytön arviointiin, jossa unionin yleinen tuomioistuin lähinnä vahvisti komission esittämien indisioiden kokonaisuuden kilpailuoikeuden alalla tapahtuneiden rikkomisten toteen näyttämistä koskevan oikeuskäytännön mukaisesti. Tämän oikeuskäytännön mukaan komissio voi nimittäin esittää tämän näytön objektiivisten ja yhtäpitävien indisioiden kokonaisuuden avulla, jotka yhdessä tarkasteltuina voivat muun johdonmukaisen selityksen puuttuessa olla osoitus tällaisesta rikkomisesta, vaikka jokin näistä indisioista ei yksinään olisi tältä osin riittävä (ks. vastaavasti tuomio 26.1.2017, komissio v. Keramag Keramische Werke ym., C-613/13 P, EU:C:2017:49, 50–52 kohta).

102 Edellä esitetyillä perusteilla toinen valitusperuste on hylättävä perusteettomana.

Kolmas valitusperuste

Asianosaisten lausumat

103 Kolmannessa valitusperusteessaan Pometon väittää, että unionin yleinen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 289–316 ja 373 kohdassa yhtäältä rikkonut todistustaakkaa ja syyttömyysolettamaa koskevia sääntöjä ja toisaalta jättänyt noudattamatta perusteluvelvollisuuttaan väitetyn rikkomiseen osallistumisen kestoa koskevassa analyysissään.

104 Ensiksi unionin yleinen tuomioistuin käänsi Pometon mukaan todistustaakan katsoessaan valituksenalaisen tuomion 308 ja 309 kohdassa, ettei Pometonin ja kartellin muiden osapuolten välisten salaisten yhteyksien puuttumisen perusteella voitu katsoa, että Pometon olisi keskeyttänyt osallistumisensa kartelliin, ja ettei Pometon vedonnut mihinkään seikkaan, jonka perusteella voitaisiin olettaa, että salaiset yhteydet olivat välttämättömiä sen kartelliin osallistumisen jatkamiseksi. Pometonin mukaan unionin yleinen tuomioistuin on näin tehdessään jättänyt huomiotta oman oikeuskäytäntönsä, jonka mukaan toteamus sellaisten todisteiden tai indisioiden puuttumisesta, joiden perusteella voitaisiin ajatella, että rikkominen on keskeytynyt jonkin kantajan osalta, ei voi olla merkityksellinen ennen kuin komissio on täyttänyt sille kuuluvan todistustaakan esittämällä todisteita, jotka liittyvät ajallisesti riittävän lähellä toisiaan oleviin tosiseikkoihin, jolloin voidaan kohtuudella todeta, että rikkominen on jatkunut keskeytyksettä kahden täsmällisen ajankohdan välillä.

105 Toiseksi Pometon katsoo, että komission mukaan tiheillä, jatkuvilla ja toistuvilla yhteyksillä käyttöön otetun kartellin piirteiden valossa sen seikan, ettei se osallistunut 12 kokoukseen, jotka pidettiin vuosina 2005–2007 muiden kartellin osapuolten välillä, nojalla pitäisi todeta, että se on keskeyttänyt osallistumisensa kyseiseen kartelliin.

106 Näin on todettava Pometonin mukaan erityisesti sen vuoksi, että unionin yleinen tuomioistuin on muissa asioissa myöntänyt, että osallistuminen kartelliin on keskeytetty, jos salaisia yhteyksiä tai ilmenemismuotoja ei ole ollut alle yhden vuoden tai 16 kuukauden pituisen ajanjakson aikana.

107 Komissio väittää, että kolmas valitusperuste on jätettävä tutkimatta, koska kysymys Pometonin kartelliin osallistumisen keskeytymisestä kuuluu tosiseikkojen arvioinnin piiriin, ja että se on joka tapauksessa perusteeton.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

108 Kolmannen valitusperusteen tutkittavaksi ottamisesta on aluksi huomattava yhtäältä, että todistustaakan jakautumista koskeva kysymys on oikeuskysymys, vaikka se saattaa vaikuttaa unionin yleisen tuomioistuimen tekemiin tosiseikkoja koskeviin toteamuksiin (tuomio 6.1.2004, BAI ja komissio v. Bayer, C-2/01 P ja C-3/01 P, EU:C:2004:2, 61 kohta). Tästä seuraa, että siltä osin kuin Pometon moittii unionin yleistä tuomioistuinta lähinnä siitä, että se on kääntänyt todistustaakan sen rikkomiseen osallistumisen keston osalta, kyseinen valitusperuste on otettava tutkittavaksi.

109 Toisaalta kun Pometon väittää, että sen osallistuminen rikkomiseen keskeytyi, se pyrkii tosiseikkojen uuteen arviointiin, mikä ei edellä 50 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaan kuulu unionin tuomioistuimen muutoksenhakua koskevaan toimivaltaan. Tästä seuraa, että kolmas valitusperuste on tältä osin jätettävä tutkimatta.

110 Ensiksi tämän valitusperusteen perusteltavuudesta, siltä osin kuin on todettu, että se voidaan ottaa tutkittavaksi, on muistutettava, että unionin tuomioistuin on jo katsonut, että useimmissa tapauksissa kilpailunvastaisen menettelytavan tai sopimuksen olemassaolo on pääteltävä tietyistä yhteensattumista ja indisioista, jotka yhdessä tarkasteltuina voivat muun johdonmukaisen selityksen puuttuessa muodostaa näytön kilpailusääntöjen rikkomisesta (tuomio 6.12.2012, komissio v. Verhuizingen Coppens, C-441/11 P, EU:T:2012:778, 70 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

111 Tällaisten indisioiden ja yhteensattumien avulla, kun niitä tarkastellaan kokonaisuutena, on mahdollista paljastaa paitsi kilpailunvastaisia menettelytapoja tai sopimuksia myös jatkettujen kilpailusääntöjen vastaisten menettelytapojen kesto ja kilpailunvastaisten sopimusten soveltamisajanjakso (tuomio 6.12.2012, komissio v. Verhuizingen Coppens, C-441/11 P, EU:C:2012:778, 71 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

112 Siitä, ettei ole esitetty todisteita sopimuksen olemassaolosta tiettyjen ajanjaksojen aikana tai ainakaan siitä, että yritys olisi pannut sen täytäntöön tietyllä ajanjaksolla, on muistutettava, ettei tällaisen näytön puuttuminen tietyiltä ajanjaksoilta ole esteenä sille, että kilpailusääntöjen rikkomisen katsotaan kestäneen kyseisiä ajanjaksoja pidemmän kokonaisajanjakson, kun tällainen toteamus perustuu objektiivisiin ja yhtäpitäviin indisioihin. Usean vuoden ajalle ulottuvassa rikkomisessa se, että kartelli ilmenee eri ajanjaksoina, joiden välillä voi olla pidempiä tai lyhyempiä aikoja, ei vaikuta tämän kartellin olemassaoloon, kunhan eri toimilla, jotka ovat osa tätä rikkomista, on yksi ainoa tavoite ja ne toteutetaan yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatketun rikkomisen yhteydessä (tuomio 6.12.2012, komissio v. Verhuizingen Coppens, C-441/11 P, EU:C:2012:778, 72 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

113 Oikeuskäytännöstä seuraa myös, että lainvastaisen aloitteen hiljainen hyväksyminen ilman julkista irtisanoutumista sen sisällöstä tai sen ilmoittamista hallintoviranomaisille rohkaisee muita jatkamaan kilpailusääntöjen rikkomista ja vaarantaa sen paljastumisen. Tämä kumppanuus merkitsee passiivista osallistumista kilpailusääntöjen rikkomiseen ja saattaa johtaa siihen, että kyseinen yritys joutuu siitä vastuuseen (tuomio 6.12.2012, komissio v. Verhuizingen Coppens, C-441/11 P, EU:C:2012:778, 73 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

114 Tästä oikeuskäytännöstä seuraa, että komissio voi katsoa, että kilpailusääntöjen rikkominen tai yrityksen osallistuminen rikkomiseen ei ole keskeytynyt, vaikka sillä ei ole näyttöä rikkomisesta tiettyjen ajanjaksojen osalta, kun tähän rikkomiseen kuuluvilla eri toimilla on yksi ainoa tavoite ja

ne voidaan toteuttaa yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatketun rikkomisen yhteydessä ja kun asianomainen yritys ei ole esittänyt indisioita tai todisteita, jotka päin vastoin osoittavat, ettei rikkomista tai sen osallistumista siihen jatkettu näiden ajanjaksojen aikana.

115 Nyt käsiteltävässä asiassa on todettava, että valituksenalaisen tuomion 266 ja 267 kohdassa, joita ei ole riitautettu nyt käsiteltävässä valituksessa, unionin yleinen tuomioistuin totesi sille esitetyn toisen kanneperusteen tarkastelun päätteeksi, että komissio oli todennut Pometonin vastuun riidanalaisen päätöksen kohteena olevassa yhtenä kokonaisuutena pidettävässä jatketussa kilpailusääntöjen rikkomisessa tutkimatta tässä vaiheessa sen kyseiseen rikkomiseen osallistumisen kestoa.

116 Viimeksi mainitusta seikasta unionin yleinen tuomioistuin totesi tosiseikkojen arviointia koskevan yksinomaisen toimivaltansa puitteissa – eikä tätä ole riitautettu muutoksenhakuvaiheessa – valituksenalaisen tuomion 304 kohdassa, että komissio on osoittanut Pometonin osallistuneen suoraan kartellin kahteen osaan liittyviin salaisiin yhteyksiin 3.10.2003–18.11.2005 sekä sen poistumista markkinoilta 16.5.2007 edeltäneiden kahden kuukauden aikana, mutta että tällä toimielimellä ei ollut mitään todistetta kilpailunvastaisista yhteyksistä, joihin Pometon olisi osallistunut 18.11.2005 ja vuoden 2007 marraskuun välisenä aikana (jäljempänä kyseinen ajanjakso).

117 Unionin yleinen tuomioistuin kuitenkin totesi valituksenalaisen tuomion 308 kohdassa, että kun otetaan huomioon kartellin piirteet eli romulisämaksun automaattinen soveltaminen ja se, ettei osallistujien välillä ollut yhteydenpidon rakenteellista järjestelmää yksittäisiä asiakkaita koskevan koordinoinnin toteuttamiseksi, ja satunnaisia yhteyksiä oli vain erimielisyyksien ilmetessä, Pometonin ja muiden kartellin osapuolten välisten salaisten yhteyksien puuttumisesta kyseisen ajanjakson aikana ei voitu päätellä, että Pometon oli keskeyttänyt osallistumisensa mainittuun kartelliin. Unionin yleinen tuomioistuin lisäsi tämän tuomion 309 kohdassa, ettei Pometon ollut vedonnut mihinkään seikkaan, jonka nojalla voitaisiin olettaa, että salaiset yhteydet olivat kuitenkin välttämättömiä, jotta se saattoi keskeytyksettä jatkaa osallistumistaan kartelliin.

118 Edellä esitetystä seuraa, että unionin yleinen tuomioistuin esitti selkeästi perusteet, joiden nojalla se katsoi, ettei Pometonin osallistuminen yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen ollut keskeytynyt kyseisen ajanjakson aikana. Pometonin väitteet perusteluvelvollisuuden laiminlyönnistä on siis hylättävä.

119 Valituksenalaisesta tuomiosta ilmenee myös, että unionin yleinen tuomioistuin perusti arviointinsa Pometonin rikkomiseen osallistumisen kestosta päätelmään, jota ei ole riitautettu nyt käsiteltävässä valituksessa ja jonka mukaan ensinnäkin komissio oli näyttänyt oikeudellisesti riittävällä tavalla toteen salaiset yhteydet Pometonin osalta ennen kyseistä ajanjaksoa ja sen jälkeen, toisena romulisämaksun soveltaminen oli automaattista eikä edellyttänyt yhteydenpitoa ja kolmantena kartellin molempien osien välillä oli tiiviit yhteydet. Unionin yleinen tuomioistuin päätteli näiden seikkojen perusteella lähinnä, että komissio saattoi katsoa Pometonin osallistuneen keskeytyksettä yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen kyseisenä ajanjaksona, tämän kuitenkaan rajoittamatta Pometonin mahdollisuutta osoittaa, että osallistuminen oli keskeytynyt, koska Pometon ei ollut esittänyt mitään seikkaa tai perustelua, joka voisi osoittaa, että osallistuminen oli keskeytynyt.

120 Unionin yleinen tuomioistuin katsoi näin ollen todistustaakkaa koskevia sääntöjä sivuuttamatta edellä 110–114 kohdassa mainitun oikeuskäytännön perusteella, että Pometon oli osallistunut jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen, josta sitä arvosteltiin.

121 Kaikilla edellä esitetyillä perusteilla kolmas valitusperuste on osittain jätettävä tutkimatta ja osittain hylättävä perusteettomana.

Neljäs valitusperuste

Asianosaisten lausumat

122 Neljännessä valitusperusteessaan Pometon väittää, että unionin yleinen tuomioistuin loukkasi valituksenalaisen tuomion 365–396 kohdassa yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ja perusteluvelvollisuutta, kun se muutti Pometonille määrätyn sakon määrää.

123 Pometon huomauttaa, että unionin yleinen tuomioistuin vahvisti kyseisen sakon määrän poikkeamalla menetelmästä, jota komissio sovelsi määrittääkseen lisäalennuksen tason sakkojen laskennasta annettujen suuntaviivojen 37 kohdan nojalla. Valituksenalaisen tuomion 376 kohdassa ilmoitettujen kolmen tekijän tarkastelusta ja erityisesti kyseisen tuomion 379–383, 386, 387 ja 390 kohdasta ilmenee sen mukaan, että vaikka Pometonin syyksi luettu rikkominen oli lievempi kuin rikkominen, johon Winoa oli syyllistynyt, unionin yleinen tuomioistuin myönsi Pometonille saman 75 prosentin suuruisen alennuksen tason kuin se, jonka komissio oli myöntänyt Winoalle.

124 Pometonin mukaan unionin yleinen tuomioistuin on siis yhdenvertaisen kohtelun periaatteen vastaisesti kohdellut samalla tavalla kahta erilaista tilannetta perustelematta tätä eriytettyä kohtelua objektiivisesti.

125 Pometon lisää, että unionin yleinen tuomioistuin myönsi valituksenalaisen tuomion 382 ja 386 kohdassa, että sen tilanne on samankaltainen kuin MTS:llä, jolle myönnettiin 90 prosentin alennus. Ainoa nämä kaksi yritystä toisistaan erottava seikka on niiden koko, joka ei kuitenkaan voi yksinään olla peruste merkittävälle erolle niihin sovellettujen alennusten tasossa.

126 Pometonille myönnetyn alennuksen tason pitäisi näin ollen olla 75–90 prosenttia.

127 Komissio väittää, että neljäs valitusperuste on jätettävä tutkimatta ja että se on joka tapauksessa perusteeton.

128 Komission mukaan tämä valitusperuste on jätettävä tutkimatta, koska se johtaa todellisuudessa siihen, että unionin tuomioistuin tarkastelisi uudelleen aineellisesti unionin yleisen tuomioistuimen vahvistamaa sakkoa, mikä ylittää unionin tuomioistuimelle annetun toimivallan. Unionin tuomioistuin ei nimittäin voi korvata kohtuullisuussyistä unionin yleisen tuomioistuimen täyttä harkintavaltaansa käyttäen unionin oikeuden rikkomisesta yrityksille määrättyjen sakkojen suuruudesta tekemää arviointia omallaan. Näin on varsinkin silloin, kun unionin yleinen tuomioistuin on käyttänyt täyttä harkintavaltaansa taatakseen itse yhdenvertaisen kohtelun periaatteen noudattamisen.

129 Asiakysymyksestä komissio huomauttaa, että riidanalaisen päätöksen kumoamisen jälkeen unionin yleisen tuomioistuimen tehtävänä oli, kuten se muistuttaa valituksenalaisen tuomion 369 kohdassa, määrittää sakon perusmäärän poikkeuksellisen mukauttamisen asianmukainen määrä ottamalla huomioon kaikki asiaan liittyvät seikat.

130 Tässä yhteydessä valituksenalaisen tuomion 376 kohdasta ilmenee komission mukaan, että unionin yleinen tuomioistuin todella vertaili kunkin erilaisen tarkastellun tekijän osalta Pometonin ja kartellin muiden osapuolten yksilöllistä vastuuta ja tilannetta. Komissio katsoo, että unionin yleinen tuomioistuin käytti Pometonin rikkomiseen osallistumisen vakavuuteen ja kestoon liittyviä arviointiperusteita varmistuakseen sakon oikeasuhteisuudesta.

131 Se, että Pometonille oli myönnetty pienempi alennusprosentti kuin MTS:lle, ei komission mukaan riitä osoittamaan kohtelun lainvastaisuutta ja valituksenalaisen tuomion perustelujen epäjohdonmukaisuutta. Valituksenalaisen tuomion 390 kohdasta nimittäin ilmenee, että unionin yleinen tuomioistuin tukeutui tältä osin Pometonin liikevaihtoon, joka ylittää huomattavasti MTS:n liikevaihdon, joten nämä kaksi yritystä eivät olleet toisiinsa rinnastettavissa tilanteissa niiden koon ja näin ollen niiden rikkomiseen osallistumisen vakavuuden perusteella. Komissio toteaa näin ollen, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yrityksen kokonaisliikevaihto on – vaikkakin vain likimääräinen ja epätäydellinen – osoitus yrityksen koosta ja sen taloudellisesta vallasta.

132 Komission mukaan yhdenvertaisen kohtelun periaatteen noudattaminen edellyttää, että huomioon otetaan kaikki seikat, jotka ovat tunnusomaisia tietylle yritykselle suhteessa toiseen yritykseen, kun taas kahden seuraamuksen suora ja esimerkinomainen vertailu ei ole merkityksellinen. Unionin yleinen tuomioistuin ei siis loukannut yhdenvertaisen kohtelun periaatetta myöntäessään Pometonille saman sakon perusmäärän alennuksen tason kuin Winoalle.

133 Saman tason soveltamisen näihin kahteen yritykseen selittää komission mukaan lisäksi se, että Winoan myynti oli keskittyneempää kuin Pometonin myynti. Komissio esittää tältä osin vastineensa liitteessä B/2 taulukon, joka sisältää yhteenvedon suoritetusta laskelmasta.

134 Komissio väittää lopuksi, että unionin yleinen tuomioistuin on perustellut oikeudellisesti riittävällä tavalla päätöksensä sakon määrän vahvistamisesta.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

– Alustavat huomautukset

135 Aluksi on huomautettava, että SEUT 261 artiklan ja asetuksen N:o 1/2003 31 artiklan mukaan unionin yleisellä tuomioistuimella on täysi harkintavalta komission vahvistamien sakkojen osalta.

136 Unionin yleinen tuomioistuin voi näin ollen paitsi pelkästään valvoa sakkojen laillisuutta myös korvata komission arvioinnin omallaan ja näin ollen poistaa määrätyn sakon tai uhkasakon tai alentaa tai korottaa sitä (tuomio 22.11.2012, E.ON Energie v. komissio, C-89/11 P, EU:C:2012:738, 124 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

137 Unionin tuomioistuimen asiana ei sen sijaan ole korvata kohtuullisuussyistä unionin yleisen tuomioistuimen arviointia omallaan, kun se lausuu oikeuskysymyksistä valitusasiassa sen jälkeen, kun unionin yleinen tuomioistuin on ratkaissut täyden harkintavaltansa perusteella unionin oikeuden rikkomisesta yrityksille määrättyjen sakkojen suuruuden. Näin ollen ainoastaan, jos unionin tuomioistuin arvioi, että seuraamuksen taso on paitsi epäasianmukainen myös siinä määrin liiallinen, että se on suhteeton, on aihetta todeta, että unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen sen vuoksi, että sakon määrä on epäasianmukainen (tuomio

22.11.2012, E.ON Energie v. komissio, C-89/11 P, EU:C:2012:738, 125 ja 126 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen, ja tuomio 25.7.2018, Orange Polska v. komissio, C-123/16 P, EU:C:2018:590, 115 kohta).

138 Lisäksi vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin yleisen tuomioistuimen on täyttä harkintavaltaansa käyttäessään noudatettava tiettyjä velvollisuuksia, joihin kuuluu perusteluvelvollisuus, joka sille on asetettu Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 36 artiklassa, jota sovelletaan unionin yleiseen tuomioistuimeen saman perussäännön 53 artiklan ensimmäisen kohdan nojalla, sekä yhdenvertaisen kohtelun periaate. Täyden harkintavallan käyttäminen ei näet saa johtaa siihen, että yrityksiä, jotka ovat osallistuneet kilpailusääntöjen rikkomiseen, kohdellaan eri tavalla niille määrättävien sakkojen suuruudesta päätettäessä (tuomio 18.12.2014, komissio v. Parker Hannifin Manufacturing ja Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, 77 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

– *Neljännen valitusperusteen tutkittavaksi ottaminen*

139 Komissio väittää, että neljäs valitusperuste on jätettävä tutkimatta, koska siinä vaaditaan unionin tuomioistuinta tarkastelemaan uudelleen aineellisesti unionin yleisen tuomioistuimen vahvistaman sakon määrää.

140 Nämä perustelut johtuvat tämän valitusperusteen virheellisestä ymmärtämisestä.

141 Pometonin tämän valitusperusteen tueksi esittämistä perusteluista ilmenee nimittäin, ettei niillä pyritä kyseenalaistamaan unionin yleisen tuomioistuimen täyttä harkintavaltaansa käyttäen sille määräämän sakon määrää kohtuuttomuuden tai epäasianmukaisuuden vuoksi, mikä ei edellä 137 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaan kuulu unionin tuomioistuimen toimivaltaan muutoksenhaun yhteydessä. Mainittu valitusperuste liittyy sitä vastoin selvästi siihen, että unionin yleinen tuomioistuin on loukannut yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ja perusteluvelvollisuuttaan.

142 Kun otetaan huomioon edellä 138 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö, tällainen valitusperuste voidaan ottaa tutkittavaksi myös silloin, kun unionin yleinen tuomioistuin on itse täyttä harkintavaltaansa käyttäen määrittänyt sakon määrän, toisin kuin komissio väittää (ks. vastaavasti tuomio 18.12.2014, komissio v. Parker Hannifin Manufacturing ja Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, 77, 81, 85 ja 86 kohta).

143 On vielä lisättävä, että Pometon pyytää unionin tuomioistuinta käyttämään täyttä harkintavaltaansa ainoastaan siinä tapauksessa, että unionin tuomioistuin hyväksyy tämän valitusperusteen. Tältä osin on täsmennettävä, että unionin tuomioistuin voi poistaa määrätyn sakon tai uhkasakon taikka alentaa tai korottaa sitä ainoastaan, jos se itse ratkaisee lopullisesti unionin yleisessä tuomioistuimessa vireillä olevan asian (ks. vastaavasti tuomio 21.1.2016, Galp Energía España ym. v. komissio, C-603/13 P, EU:C:2016:38, 88 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

144 Edellä esitetystä seuraa, että neljäs valitusperuste on otettava tutkittavaksi.

– *Asiakysymys*

145 Kuten edellä 138 kohdassa on muistutettu, unionin yleisen tuomioistuimen on täyttä harkintavaltaansa käyttäessään noudatettava päätöstensä perusteluvelvollisuutta ja yhdenvertaisen kohtelun periaatetta.

146 Nämä vaatimukset sitovat unionin yleistä tuomioistuinta myös silloin, kun se poikkeaa komission sakkojen laskennasta antamissaan suuntaviivoissa määrittelemistä ohjeellisista säännöistä, jotka eivät voi sitoa unionin tuomioistuimia mutta jotka voivat ohjata niitä niiden käyttäessä täyttä harkintavaltaansa (ks. vastaavasti tuomio 21.1.2016, Galp Energía España ym. v. komissio, C-603/13 P, EU:C:2016:38, 90 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

147 Unionin yleinen tuomioistuin hyväksyi valituksenalaisessa tuomiossa Pometonille määrätyn sakon määrän laskemisessa komission arvioinnit, joita käytettiin perustana kartelliin osallistuneille yrityksille määrättyjen sakkojen laskennassa, lukuun ottamatta sakkojen laskennasta annettujen suuntaviivojen 37 kohdan, jonka nojalla komissio voi tietyn asian erityispiirteiden tai sen vuoksi, että on tarpeen saavuttaa sakkojen varoittava taso tietyssä yksittäistapauksessa, poiketa näissä suuntaviivoissa esitetyistä yleisistä menetelmistä, soveltamista koskevia arviointeja.

148 Tältä osin unionin yleinen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 376 ja 377 kohdassa asianmukaiseksi ottaa huomioon kolme tekijää, jotka – vaikka ne ovat osittain päällekkäisiä komission huomioon ottamien tekijöiden kanssa – mahdollistivat sen mukaan paremmin kunkin osapuolen syyksi luettavan rikkomisen vakavuuden huomioon ottamisen. Vaikka unionin yleinen tuomioistuin vertasi Pometonin tilannetta muiden kartellin osallistujien tilanteeseen, se tarkasteli ensin kyseisen tuomion 378–382 kohdassa Pometonin yksilöllistä vastuuta kartelliin osallistumisessa, sitten mainitun tuomion 383–387 kohdassa sen sääntöjenvastaisen menettelyn konkreettista vaikutusta hintakilpailuun ja lopuksi saman tuomion 388–390 kohdassa kyseisen yrityksen kokoa, joka ilmenee sen kokonaisliikevaihdosta.

149 Punnittuaan näitä tekijöitä valituksenalaisen tuomion 391 ja 392 kohdassa unionin yleinen tuomioistuin katsoi kyseisen tuomion 393 kohdassa, että Pometonille on myönnettävä erityinen 75 prosentin alennus sakon perusmäärään. Kuten Pometon väittää, kyseisen alennuksen taso on sama kuin komission sovintopäätöksessä Winoalle myöntämän alennuksen taso.

150 Unionin yleisen tuomioistuimen tosiseikkoja koskevien toteamusten, joiden tarkastaminen ei kuulu unionin tuomioistuimen toimivaltaan muutoksenhakuvaiheessa, mukaan on kuitenkin todettava, että Pometonin ja Winoan tilanteet olivat erilaisia kyseisen tuomioistuimen tutkimien tekijöiden kannalta. Valituksenalaisen tuomion 382–384 ja 390 kohdassa esitetyistä arvioista ilmenee, että Pometonilla oli ”kokonaisvaltaisesti tarkasteltuna vähäisempi rooli kartellissa” kuin Winoalla, että sen painoarvo rikkomisessa oli huomattavasti pienempi kuin Winoan ja että sen liikevaihto ei ollut kolmannestakaan Winoan liikevaihdosta.

151 Näiden seikkojen perusteella unionin yleisen tuomioistuimen oli esitettävä perusteet, joiden vuoksi tästä erilaisesta tilanteesta huolimatta oli yhdenvertaisen kohtelun periaatteen mukaista myöntää Pometonille sama alennuksen taso kuin Winoalle.

152 Nämä perusteet eivät kuitenkaan ilmene valituksenalaisesta tuomiosta. Vaikka unionin yleinen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 391 ja 392 kohdassa, että komission sovintopäätöksen adressaatteina oleville yrityksille myöntämät alennusten eri tasot eivät olleet käsiteltävässä tapauksessa merkityksellisiä Pometoniin sovellettavan alennuksen tason

vahvistamisen kannalta, koska ne perustuivat laskentatapaan, josta se poikkesi, se ei esittänyt perusteita, joiden nojalla se katsoi, että sen hyväksymä 75 prosentin taso on yhdenvertaisen kohtelun periaatteen mukainen.

153 Näin ollen neljäs valitusperuste on hyväksyttävä.

154 Edellä esitetyillä perusteilla valituksenalaisen tuomion tuomiolauselman 2 kohta, jossa unionin yleinen tuomioistuin vahvisti Pometonille määrätyn sakon määräksi 3 873 375 euroa, ja tuomiolauselman 4 kohta, jossa unionin yleinen tuomioistuin lausui oikeudenkäyntikuluista, on kumottava, ja valitus on hylättävä muilta osin.

Kanne unionin yleisessä tuomioistuimessa

155 Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 61 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään, että jos unionin yleisen tuomioistuimen ratkaisu kumotaan, unionin tuomioistuin voi itse ratkaista asian lopullisesti, jos asia on ratkaisukelpoinen.

156 Tilanne on tällainen nyt käsiteltävässä asiassa, koska unionin tuomioistuimella on käytössään kaikki kanteen ratkaisemisen edellyttämät seikat.

157 On kuitenkin täsmennettävä unionin tuomioistuimen valvonnan laajuutta. Tältä osin on todettava, että kun otetaan huomioon edellä 154 kohta, valituksenalainen tuomio on kumottu siltä osin kuin unionin yleinen tuomioistuin vahvisti kyseisen tuomion tuomiolauselman 2 kohdassa Pometonille määrätyn sakon määräksi 3 873 375 euroa. Näin ollen unionin tuomioistuimen on tutkittava oikeusriita vain siltä osin kuin se koskee vaatimusta sakon määrän alentamisesta.

158 Näin ollen on lausuttava unionin tuomioistuimelle SEUT 261 artiklassa ja asetuksen N:o 1/2003 31 artiklassa myönnetyn täyden harkintavallan nojalla Pometonin maksettavaksi määrättävän sakon määrästä (ks. vastaavasti tuomio 12.11.2014, Guardian Industries ja Guardian Europe v. komissio, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, 73 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 21.1.2016, Galp Energía España ym. v. komissio, C-603/13 P, EU:C:2016:38, 87 kohta).

159 Tässä yhteydessä on huomautettava, että unionin tuomioistuimella on ratkaistessaan asian itse lopullisesti perussääntönsä 61 artiklan ensimmäisen kohdan toisen virkkeen nojalla oikeus täyttä harkintavaltaansa käyttäen korvata komission arviointi omallaan ja siten poistaa määrätty sakko tai uhkasakko taikka alentaa tai korottaa sen määrää (tuomio 21.1.2016, Galp Energía España ym. v. komissio, C-603/13 P, EU:C:2016:38, 88 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

160 Unionin tuomioistuimen on, kun se määrittää määrätyn sakon määrää, itse arvioitava olosuhteet yksittäistapauksessa ja kyseessä olevan rikkomisen luonne. Tämä harkintavallan käyttäminen edellyttää asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohdan mukaisesti, että kunkin seuraamuksen kohteena olevan yrityksen osalta huomioon otetaan kyseessä olevan rikkomisen vakavuus ja kesto muun muassa perustelemista, oikeasuhteisuutta, seuraamusten yksilökohtaista määräämistä ja yhdenvertaista kohtelua koskevia periaatteita noudattaen, eivätkä unionin tuomioistuinta sido komission sakkojen laskennasta antamissaan suuntaviivoissa määrittelemät ohjeelliset säännöt, vaikka viimeksi mainitut voivatkin ohjata unionin tuomioistuimia niiden käyttäessä täyttä harkintavaltaansa (tuomio 21.1.2016, Galp Energía España ym. v. komissio, C-603/13 P, EU:C:2016:38, 89 ja 90 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

161 Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuin aikoo Pometonille määrättävän sakon määrän vahvistamiseksi ensinnäkin hyväksyä komission arvioinnit sakon perusmäärästä, joka arvioitiin 15 493 500 euroksi, kun otetaan huomioon Pometonin toteuttaman kilpailusääntöjen rikkomisen kesto ja vakavuus, ennen sakkojen laskennasta annettujen suuntaviivojen 37 kohdan soveltamista. Sen lisäksi, ettei kyseistä arviointia ole riitautettu, on nimittäin katsottava, että yhdenvertaisen kohtelun noudattamiseksi Pometonin ja kartellin muiden osallistujien välillä ei ole asianmukaista muuttaa sitä.

162 Kun toiseksi otetaan huomioon kaikki asiakirja-aineistoon sisältyvät seikat ja koska asianosaiset eivät ole nimenomaisesti riitauttaneet niitä, unionin tuomioistuin aikoo myös hyväksyä unionin yleisen tuomioistuimen arvioinnit lisäalennuksen tason määrittämisessä huomioon otetuista tekijöistä, sellaisina kuin ne on esitetty valituksenalaisen tuomion 376 kohdassa, ja unionin yleisen tuomioistuimen tältä osin kyseisen tuomion 378–390 kohdassa suorittamasta vertailevasta arvioinnista.

163 Yhtäältä näistä arvioinneista ilmenee, että – kun otetaan huomioon nämä tekijät ja kuten myös julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 123, 124 ja 129 kohdassa –, Pometonin tilanne on kokonaisuudessaan rinnastettavissa MTS:n tilanteeseen siltä osin kuin näillä kahdella yrityksellä oli suhteellisen vähäinen rooli kartellissa ja siltä osin kuin niiden kokonaispaino kartellissa oli myös suhteellisen vähäinen, kun otetaan huomioon niiden ETA:ssa toteuttaman erityisen myynnin arvo. Niiden tilanteet eroavat kuitenkin toisistaan siltä osin kuin Pometonin vuoden 2006 kokonaisliikevaihto (99 890 000 euroa) oli huomattavasti suurempi kuin MTS:n vuoden 2009 liikevaihto (25 082 293 euroa); nämä vuodet ovat viimeisiä vuosia, joina ne osallistuivat kartelliin.

164 Kuten julkisasiamies tältä osin toteaa ratkaisuehdotuksensa 125 kohdassa ja kuten Pometon väittää, vaikka sakon määrää määritettäessä voidaan ottaa huomioon sekä yrityksen kokonaisliikevaihto, joka on – vaikkakin vain likimääräinen ja epätäydellinen – osoitus sen koosta ja taloudellisesta vallasta, että liikevaihdon osa, joka on peräisin kilpailusääntöjen rikkomisen kohteena olevista tuotteista ja joka on näin ollen omiaan osoittamaan rikkomisen laajuutta (ks. vastaavasti tuomio 28.6.2005, Dansk Rørindustri ym. v. komissio, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, 257 kohta ja tuomio 12.11.2014, Guardian Industries ja Guardian Europe v. komissio, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, 54 kohta), tälle liikevaihdolle ei pidä antaa merkitystä, joka olisi suhteeton muihin arviointiperusteisiin nähden (tuomio 28.6.2005, Dansk Rørindustri ym. v. komissio, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, 257 kohta).

165 Kuten toisaalta edellä 150 kohdasta ilmenee, Pometon ja Winoa ovat erilaisissa tilanteissa kaikkien unionin yleisen tuomioistuimen tarkastelemien tekijöiden osalta.

166 Kun otetaan huomioon kaikki käsiteltävän asian olosuhteet, on näin ollen katsottava, että näitä olosuhteita arvioidaan asianmukaisesti soveltamalla komission laskemaan perusmäärään 83 prosentin lisäalennusta. Pometonille määrätyn sakon määräksi vahvistetaan näin ollen 2 633 895 euroa.

Oikeudenkäyntikulut

167 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 184 artiklan 2 kohdan mukaan on niin, että jos valitus hyväksytään ja unionin tuomioistuin itse ratkaisee riidan lopullisesti, se tekee ratkaisun oikeudenkäyntikuluista.

168 Saman työjärjestyksen 138 artiklan 1 kohdassa, jota sovelletaan sen 184 artiklan 1 kohdan nojalla valituksen käsittelyyn, määrätään, että asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Saman työjärjestyksen 138 artiklan 3 kohdan mukaan on kuitenkin niin, että jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi, unionin tuomioistuin voi määrätä oikeudenkäyntikulujen jakamisesta tai päättää, että kukin asianosainen vastaa omista kuluistaan.

169 Koska ensiksi käsiteltävässä asiassa Pometonin vaatimukset on muutoksenhakumenettelyssä osittain hyväksytty, on määrättävä, että kumpikin asianosainen vastaa tähän menettelyyn liittyvistä omista oikeudenkäyntikuluistaan.

170 Koska toiseksi kukin asianosainen on hävinnyt asian osittain unionin yleisessä tuomioistuimessa käydyssä menettelyssä, on määrättävä, että kumpikin asianosainen vastaa tähän menettelyyn liittyvistä omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Unionin yleisen tuomioistuimen 28.3.2019 antaman tuomion Pometon vastaan komissio (T-433/16, EU:T:2019:201) tuomiolauselman 2 ja 4 kohta kumotaan.**

2) **Valitus hylätään muilta osin.**

3) **SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 25.5.2016 annetun komission päätöksen C(2016) 3121 final (asia AT.39792 – Teräspuhalteet) 2 artiklassa Pometon SpA:lle määrätyn sakon määrä vahvistetaan 2 633 895 euroksi.**

4) **Pometon SpA ja Euroopan komissio vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan sekä muutoksenhakumenettelyssä että ensimmäisen oikeusasteen menettelyssä.**

Allekirjoitukset